

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
БІЛОЦЕРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
АГРОБІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ**



**КАФЕДРА САДОВО-ПАРКОВОГО
ГОСПОДАРСТВА БНАУ**

**ПРАКТИЧНА ПІДГОТОВКА
(наскрізна програма практик)**

**для здобувачів ступеня вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня
спеціальності 206 «Садово-паркове господарство»
Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»**

Біла Церква 2021

УДК 712.2: 630: 005

Розглянуто і схвалено
методичною комісією університету
(Протокол №2 від 19.10.2021 р.)

Укладачі: **Марченко А.Б.**, д-р с.-г. наук, доцент; **Ішук Л.П.**, д-р біол. наук, проф., **Роговський С.В.**, канд. с.-г. наук, доцент; **Олешко О.Г.**, канд. с.-г. наук, доцент, **Крупа Н.М.**, канд. біол. наук, доцент, **Масальський В.П.**, канд. біол. наук, доцент, **Жихарева К.В.**, асистент, **Струтинська Ю.В.**, асистент, **Кравчук А.В.**, асистент

Практична підготовка (наскрізна програма практик) зі спеціальності 206 «Садово-паркове господарство» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» / Укладачі: А.Б. Марченко, Л.П. Ішук, С.В. Роговський та ін. Біла Церква: БНАУ. 2021. – с.70

Рецензенти:

Карпук Л.М., д-р с.-г. наук, професор кафедри землеробства, агрохімії та ґрунтознавства Білоцерківського НАУ.

Центило Л.В., кандидат с.-г. наук, доцент, голова ради роботодавців агробіотехнологічного факультету Білоцерківського НАУ.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	7
РОЗДІЛ II. НАВЧАЛЬНА ПРАКТИКА ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ	14
2.1. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «БОТАНІКА»	14
2.1.1 Мета і завдання практики	14
2.1.2. Зміст практики	16
2.2. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ГЕОДЕЗІЯ, ТОПОГРАФІЯ, КАРТОГРАФІЯ»	17
2.2.1 Мета і завдання практики	17
2.2.2. Зміст практики	18
2.3. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ САДОВО-ПАРКОВОГО МИСТЕЦТВА»	19
2.3.1 Мета і завдання практики	19
2.3.2. Зміст практики	21
2.3.3. Індивідуальні завдання	22
2.4. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ЛІСОВЕ ГРУНТОЗНАВСТВО»	22
2.4.1 Мета і завдання практики	22
2.4.2. Зміст практики	23
2.5. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ДЕНДРОЛОГІЯ»	24
2.5.1 Мета і завдання практики	24
2.5.2. Зміст практики	26
РОЗДІЛ III. НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНА ПРАКТИКА ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ	28
3.1.ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «МЕХАНІЗАЦІЯ САДОВО- ПАРКОВИХ РОБІТ»	28
3.1.1. Мета і завдання практики	28
3.1.2. Зміст практики	31
3.2.ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ДЕКОРАТИВНІ РОЗСАДНИКИ І НАСІННИЦТВО»	31
3.2.1. Мета і завдання практики	31
3.2.2. Зміст практики	32
3.3.ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ФІТОПАТОЛОГІЯ»	36
3.3.1. Мета і завдання практики	36
3.3.2. Зміст практики	39
3.4.ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕНТОМОЛОГІЯ»	39
3.4.1. Мета і завдання практики	39

3.4.2. Зміст практики	42
3.5.ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ОЗЕЛЕНЕННЯ НАСЕЛЕНИХ МІСЦЬ»	43
3.5.1. Мета і завдання практики	43
3.5.2. Зміст практики	45
3.6. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «КВІТНИКАРСТВО»	45
3.6.1. Мета і завдання практики	45
3.6.2. Зміст практики	48
3.7. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «ЛАНДШАФТНА АРХІТЕКТУРА»	49
3.7.1. Мета і завдання практики	49
3.7.2. Зміст практики	52
3.8. ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ НАВЧАЛЬНО-ПРОФЕСІЙНОЇ ПРАКТИКИ З ДИСЦИПЛІНИ «САДОВО-ПАРКОВЕ БУДІВНИЦТВО»	53
3.8.1. Мета і завдання практики	53
3.8.2. Зміст практики	57
РОЗДІЛ ІV. ВИРОБНИЧА БАКАЛАВРСЬКА ПРАКТИКА	59
4.1. Мета і завдання практики	59
4.2. Зміст практики	59
РОЗДІЛ V. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТУ ПРО ПРАКТИКУ	66
РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА	69

ВСТУП

Одним із найважливіших критеріїв ефективності роботи закладу вищої освіти щодо підготовки фахівців освітнього ступеня «бакалавр» є те, наскільки успішно випускники можуть вирішувати найрізноманітніші завдання у практичній діяльності. Це залежить від того, наскільки глибоко вони володіють знаннями у відповідних галузях науки, уміння і навички застосування цих знань на практиці. Тому професійна підготовка висококваліфікованих бакалаврів передбачає нерозривну єдність теоретичної і практичної підготовки протягом періоду навчання у закладі вищої освіти.

Практика здобувачів вищої освіти у Білоцерківському національному аграрному університеті є невід'ємною складовою підготовки фахівців: у період практики особливо інтенсивно проходить процес формування практичних умінь і навичок, оскільки він проходить в умовах, максимально наближених до майбутньої діяльності і є організацією самостійної практичної діяльності, спрямованої на вирішення конкретних професійних завдань.

Одним із основних принципів організації практики в університеті є її систематичність, безперервність і зв'язок з вивченням теоретичних курсів. Практика організовується і проводиться цілеспрямовано, з ускладненням її змісту та завдань від курсу до курсу, з послідовним забезпеченням наступності методів і засобів її організації, керівництва практичною роботою студентів.

Практика допомагає студентам краще зрозуміти специфіку спеціальності. У процесі практики встановлюються зв'язки з установами, де студенти проходять практику та кафедрою садово-паркового господарства, ЗВО в цілому, що, з одного боку, допомагає впровадженню нових елементів у діяльність цих установ, а з іншого – сприяє вдосконаленню навчальних планів та освітніх програм підготовки фахівців.

Кафедра садово-паркового господарства Білоцерківського національного аграрного університету готує спеціалістів, що дають можливість ознайомитися з головними тенденціями в озелененні міських та сільських районів, екологічними умовами вирощування декоративних культур, сформувані практичні навички по догляду за зеленими насадженнями. Практики є обов'язковим компонентом підготовки здобувачів вищої освіти спеціальності 206 «Садово-паркове господарство».

Наскрізна програма практичної підготовки є основним навчально-методичним документом, що передбачає безперервність та наступність її проведення з метою формування загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, досягнення результатів навчання відповідно до Стандарту вищої освіти першого (бакалаврського) рівня галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» спеціальності 206 «Садово-паркове господарство», затвердженого та введеного в дію наказом Міністерства освіти і науки України від 24.04.2019 р. № 559.

Практична підготовка здобувачів вищої освіти організовується і проводиться відповідно до відповідно до Закону України «Про вищу освіту», Наказу Міністерства освіти України від 08.04.1993 р. № 93 «Про затвердження Положення про проведення практики студентів вищих навчальних закладів

України» (зі змінами, внесеними згідно з наказом Міносвіти України № 351 від 20.12.1994р.), розпорядженням КМ України від 06.04.2011р. № 279 «Про схвалення Концепції реформування і розвитку аграрної освіти і науки», «Положення про практичну підготовку студентів Білоцерківського національного аграрного університету» (2017р.).

Дана наскрізна програма для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня освітньої програми 206 «Садово-паркове господарство» розроблена відповідно до навчального плану підготовки фахівців даної спеціальності ОС «бакалавр» та включає такі види практик: навчальна практика «Вступ до спеціальності» (1 семестр); навчальна практика зі спеціальності (1-4 семестр); навчально-професійна практика зі спеціальності (4-7 семестр); виробнича бакалаврська практика (8 семестр).

РОЗДІЛ І. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Підготовка висококваліфікованих фахівців, знання і вміння, яких, створюють необхідні умови конкурентоспроможності професії на сучасному ринку, потребує постійного поєднання теоретичного навчання з реаліями господарського життя, що здійснюється шляхом проходження здобувачами вищої освіти щорічних практик.

Метою практичної підготовки здобувачів вищої освіти 20 «Аграрні науки та продовольство» спеціальності 206 «Садово-паркове господарство» СВО «Бакалавр» є: закріплення і поглиблення знань, отриманих студентами в процесі навчання, набуття практичних навиків в постановці та реалізації практичних завдань, накопичення досвіду організаторської роботи; остаточне формування у студентів на базі одержаних у вищому навчальному закладі теоретичних знань, професійних вмінь та навичок для вирішення конкретних життєвих ситуацій та прийняття самостійних рішень в реальних умовах; виховання потреби систематично поновлювати свої знання та творчо їх застосовувати в практичній діяльності.

Проходження практики забезпечує у здобувачів вищої освіти СВО «Бакалавр» спеціальності 206 «Садово-паркове господарство» програмних результатів відповідно стандарту вищої освіти (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Очікувані результати навчання внаслідок проходження навчальної практики зі спеціальності

Символ результатів навчання за спеціальністю «Садово-паркове господарство» відповідно до ОП	Результати навчання внаслідок проходження навчальної практики
РН 01.	Аналізувати основні етапи та закономірності історичного розвитку для формування громадянської позиції, національної гідності та патріотизму.
РН 02.	Прагнути до самоорганізації та самоосвіти
РН 03.	Проводити літературний пошук українською та іноземними мовами і аналізувати отриману інформацію
РН 04.	Володіти професійними знаннями для вирішення завдань з організації та ведення садово-паркового господарства.
РН 05.	Володіти на операційному рівні методами спостереження, опису, ідентифікації, класифікації, культивування декоративних рослин та рослинних

	садово-паркових угруповань, підтримання їх декоративності, стійкості і стабільності в умовах комплексної зеленої зони міста.
PH 06.	Розуміти та застосовувати законодавчі акти, нормативно-довідкові матеріали, організаційно-управлінську документацію з організації та ведення садово-паркового господарства, знання з економіки та права для забезпечення ефективної виробничої діяльності
PH 07.	Володіти навичками працювати самостійно та як лідер, отримувати результат за обмеженого часу з наголосом на професійну сумлінність під час вирощування декоративних рослин у відкритому і закритому ґрунті, проектування, створення та експлуатації об'єктів садово-паркового господарства.
PH 08.	Уміти кваліфіковано застосовувати технології вирощування посадкового матеріалу декоративних рослин у відкритому і закритому ґрунті.
PH 09.	Проектувати та організовувати заходи із вирощування садивного матеріалу декоративних деревних рослин відкритого і закритого ґрунту та формувати об'єкти садово-паркового господарства відповідно до сучасних наукових методик і вимог замовника.
PH 10.	Проектувати та організовувати заходи з вирощування садивного матеріалу декоративних трав'яних та квіткових рослин відкритого і закритого ґрунту та формувати об'єкти садово-паркового господарства відповідно до сучасних наукових методик і вимог замовника.
PH 11.	Координувати, інтегрувати та удосконалювати організацію виробничих процесів у садово-парковому господарстві.
PH 12.	Планувати ефективно час для отримання необхідних результатів у виробництві.
PH 013.	Результативно працювати у колективі.

PH 014.	Виконувати чітко та якісно професійні завдання, удосконалювати технологію їх виконання та навчати інших
PH 015.	Організувати результативні та безпечні умови праці.

Організація проведення практики

Види практик, періоди проведення та обсяги визначаються освітньо-професійною програмою підготовки фахівців СВО «Бакалавр» галузі знань 20 «20 «Аграрні науки та продовольство» спеціальності 206 «Садово-паркове господарство», що відображаються відповідно в навчальних планах і графіках навчального процесу (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2

Види, терміни і тривалість практичної підготовки здобувачів вищої освіти СВО «Бакалавр» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» спеціальності 206 «Садово-паркове господарство»

№ з/п	Назва виду практики	Семестри	Тривалість практики		Форма контролю
			Тривалість годин	ECTS	
1	Навчальна практика зі спеціальності	1, 2, 3, 4	150	5	диференційований залік
2	Навчально-професійна практика зі спеціальності	4, 5, 6, 7	210	7	диференційований залік
3	Виробнича бакалаврська практика	6	180	6	диференційований залік

Календарні періоди проведення практики на кожний навчальний рік визначаються графіком навчального процесу.

Практична підготовка здобувачів вищої освіти проводиться на базах практики, що забезпечують виконання програми практики, або в структурних підрозділах БНАУ.

Керівництво навчальною та навчально-професійною практикою здійснюють науково-педагогічні працівники кафедри садово-паркового господарства БНАУ. Керівництво виробничою практикою здійснюють науково-педагогічні працівники кафедри та представник підприємства (керівник практики від підприємства).

У наскрізній програмі з кожного виду практики розроблена програма її проходження, надано рекомендації щодо методів і форм перевірки рівня знань, умінь, навичок, яких досягли студенти.

В обов'язки керівника практики від кафедри садово-паркового господарства входить:

- забезпечення проведення організаційних заходів перед від'їздом студентів на практику: інструктаж про порядок проходження практики та з техніки безпеки;
- видача студентам необхідних документів (направлення, програми, щоденника, індивідуального завдання);
- роз'яснення програми практики та графіків її проходження;
- повідомлення студентів про порядок захисту звітів про практику, який затверджується кафедрою;
- забезпечення високої якості проходження студентами практики, перевірка її відповідності навчальним планам і програмам;
- контроль виконання студентами правил внутрішнього трудового розпорядку на базі практики;
- методичне керівництво роботою студентів з написання звітів про проходження практики, аналізу зібраних матеріалів;
- перевірка звітів і щоденників студентів після завершення практики, написання відгуку про їх роботу під час практики.

Загальне керівництво практикою на підприємстві здійснюють головні фахівці або їх заступники, безпосереднє керівництво покладається на керівників структурних підрозділів та на окремих висококваліфікованих фахівців.

Відповідальність за організацію практики на підприємстві покладається на керівника підприємства, який призначає керівника виробничої практики студента (ів) наказом по підприємству.

Керівник практики від підприємства:

- готує проект наказу щодо зарахування студентів на практику;
- організовує робочі місця студентам-практикантам та знайомить студентів з організацією роботи;
- проводить інструктаж з техніки безпеки;
- проводить екскурсії на підприємстві;
- контролює дотримання студентами правил внутрішнього трудового розпорядку, трудової дисципліни та правил безпеки;
- складає графік проходження студентами практики.

Керівник практики від підприємства зобов'язаний:

- влаштувати студентів на робочі місця, забезпечити проведення інструктажу з техніки безпеки і охорони праці;
- провести бесіду про зміст та особливості діяльності на підприємстві або в його підрозділі;
- всебічно сприяти дотриманню студентами графіку та виконання програми практики, консультувати студентів, залучати їх до виконання виробничих завдань;
- вживати необхідні виховні та адміністративні заходи щодо студентів, які порушують правила внутрішнього трудового розпорядку підприємства, та повідомляти про це керівника від БНАУ;

- ознайомитися зі звітами студентів. Написати характеристику, надати відгук у щоденнику за результатами проходження практики студентом та виставити попередню оцінку.

Під час проходження практики **студенти зобов'язані:**

- взяти участь в організаційних заходах перед початком практики, одержати необхідну документацію з проходження практики, індивідуальне завдання, консультації щодо оформлення всіх необхідних документів;
- своєчасно прибути на базу практики;
- погодити з керівником практики від підприємства графік виконання програми та суворо його дотримуватися;
- погодити з керівництвом підприємства (організації) місце практики, посаду, які буде обіймати студент під час її проходження;
- дотримуватись правил внутрішнього трудового розпорядку, вимог трудового законодавства, передбачених для працівників бази практики
- вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і виробничої санітарії;
- регулярно консультиватись з керівником практики від кафедри, виконувати його розпорядження та рекомендації;
- у повному обсязі виконувати всі завдання, передбачені програмою практики і завдання керівника практики від кафедри;
- вести щоденник встановленої форми, в якому записувати виконану роботу;
- не пізніше як за день до закінчення строку практики одержати відгук – оцінку керівника практики від підприємства (організації);
- написати, оформити та захистити звіт за результатами проходження практики.

Проведення практики забезпечується такими документами:

- договір про практику;
- індивідуальне завдання практики;
- щоденник практики;
- звіт про проходження практики;
- характеристика з підприємства.

Форми і методи контролю проходження практики

На кафедрі садово-паркового господарства Білоцерківського НАУ під час проходження студентами відповідного виду практики використовується система поточного контролю окремих тем чи розділів практики та підсумкового контролю виконання усієї програми практики.

Робота студентів контролюється керівниками практики від підприємства та науково-педагогічними працівниками кафедри.

Керівники контролюють відвідування студентами баз практики, дотриманням ними режиму роботи, а також проходження практики відповідно до встановленого графіку, що фіксується студентами в щоденниках з практики та підтверджується підписом керівника практики від підприємства кожен день.

Керівники від кафедри перевіряються поточні записи з виконаних питань програми практики в щоденнику, а також підсумковий звіт з практики і надають письмовий відгук на звіт. Звіт про практику, виконаний з дотриманням правил академічної доброчесності, здається на кафедру протягом двох днів після повернення студента з практики.

Розподіл годин та кредитів за видами практики та дисциплін наведений в табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Види, терміни і тривалість практичної підготовки здобувачів вищої освіти СВО «Бакалавр» галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» спеціальності 206 «Садово-паркове господарство»

№	Назва виду практики	Тривалість практики			Форма контролю
		Семестр	Години	ECTS	
1.	<i>Навчальна практика зі спеціальності:</i>	1, 2, 3, 4	150	5	диференційований залік
ОК 05	Ботаніка	2	30	1	диференційований залік
ОК 07	Геодезія, топографія, картографія	2	30	1	диференційований залік
ОК 11	Історія садово-паркового мистецтва	1	30	1	диференційований залік
ОК 17	Лісове ґрунтознавство	3	30	1	диференційований залік
ОК 18	Дендрологія	3,4	30	1	диференційований залік
2.	<i>Навчально-професійна практика зі спеціальності</i>	4, 5, 6, 7	210	7	диференційований залік
ОК 19	Механізація садово-паркових робіт	4	30	1	диференційований залік
ОК 22	Декоративні розсадники і насінництво	5	30	1	диференційований залік
ОК 23	Фітопатологія	6	15	0,5	диференційований залік
ОК 24	Ентомологія	6	15	0,5	диференційований залік
ОК 25	Озеленення населених місць	6	30	1	диференційований залік
ОК 26	Квітникарство	5	30	1	диференційований залік
ОК 27	Ландшафтна архітектура	5,6	30	1	диференційований залік

ОК 30	Садово-паркове будівництво	7	30	1	диференційований залік
3.	<i>Виробнича бакалаврська практика</i>	6	180	6	диференційований залік

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ТА ІНФОРМАЦІЙНІ ДЖЕРЕЛА

1. Асортимент дерев, кущів та ліан для ландшафтного будівництва України / С.І. Кузнецов, Ф.М. Левон, В.В. Пушкар, О.А. Суханова, М.С. Кузнецова, Б.В. Гончаренко. – К.: ЦП «КОМПРИНТ», 2020.- 321 с.
2. Грунтознавство з основами геології / Л.М. Карпук, О.В. Крикунова, М.В. Капшик та ін.; за ред. Л.М. Карпук. – Біла Церква, 2016. – 96 с.
3. Дмитрик П.М. Фітопатологія. Конспект лекцій. - Івано-Франківськ, 2015. 127с.
4. Дудин Р.Б., Роговський С.В., Крупа Н.М. Консервація, реставрація та реконструкція садово-паркових об'єктів: Навчальний посібник. Львів: Видавництво «Новий Світ-2000», 2021. -258 с.
5. Заячук В.Я. Дендрологія: Підручник. Львів: Сполом, 2014. 676 с.
6. Іщук Л.П. Квітникарство. Методичні вказівки для проведення навчальної практики (за кредитно-модульною системою організації навчального процесу) / Л.П. Іщук. – Біла Церква, 2011. – 36 с.
7. Іщук Л.П., Олешко О.Г., Черняк В.М., Козак Л.А. Квітникарство: навчальний посібник / за ред. Л.П. Іщук. Біла Церква, 2014. 292 с.
8. Калініченко О.А. Декоративна дендрологія: Навч. посібник. – К.: Вища школа, 2003. – 199 с.
9. Марченко А.Б. Інфекційні хвороби деревних порід. Посібник для студентів вищих навчальних закладів агрономічного факультету за напрямом підготовки лісове та садово-паркове господарство. Біла Церква, 2014. 160 с.
10. Марченко А.Б. Інфекційні хвороби деревних порід. Посібник для студентів вищих навчальних закладів агрономічного факультету за напрямом підготовки лісове та садово-паркове господарства. Біла Церква, 2014. 160 с.
11. Марченко А.Б. Лісова ентомологія. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та лабораторно-практичних занять студентів агробіотехнологічного факультету освітньо-кваліфікаційного рівня бакалавр, напряму підготовки «Лісове і садово-паркове господарство» за кредитно-модульною системою навчання. Біла Церква, 2014.150 с.
12. Робочий зошит: звіт про проходження виробничої практики / А.Б. Марченко та ін.; за заг. ред. доц. А.Б. Марченко. Біла Церква, 2021. с.38.
13. Роговський С.В., Масальський В. П. Декоративне рослинництво і розсадництво: навчально-методичний посібник до вивчення дисципліни для студентів агробіотехнологічного факультету. Біла Церква, 2015. 172 с.
14. Термінологічний словник-довідник фахівця з садово-паркового будівництва і ландшафтною архітектури / С. В. Роговський. – Київ : КНТ, 2017. – 140 с.
15. Фітопатологія. Конспект лекцій до вивчення курсу. Для здобувачів вищої освіти агробіотехнологічного факультету зі спеціальності 206 «Садово-паркове господарство», перший (бакалаврський) рівень вищої освіти, 2021р.

16. Фітопатологія: Підручник [І.Л.Марков, О.В.Башта, Д.Т.Гентош, В. А. Глим'язний, О.П. Дерменко, Є. П. Черненко]; за ред. І.Л. Маркова. К., 2016. 548 с.
17. Шляхта Я. М., Брилінський С. М. ДЕРЕВА, КУЩІ ТА ЛІАНИ, ЩО ЗРОСТАЮТЬ ПОМІЖ НАМИ. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2013.-232 с.
18. Шляхта Я.М. Топіарне мистецтво та живоплоти: навчальний посібник/ Я.М. Шляхта. – Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2015. – 120 с.